

Võitlev rahvuslus

Martin Ehala

Kõik oluline, mis maailmas toimub, jõuab mõningase viivitusega lõpuks ka Eestisse. Seitse aastat tagasi, pärast kaksiktornide rünnakut tärkas võitlev rahvuslus Ameerikas ja on sealpeale hoogsalt levinud. Eestisse jõudis tõbi Venemaalt, kui sealne võiduparaad 2005. aastal eestlastele esimese ohusignaali andis. Sellest peale hakkas rahvuslik meelsus tugevnema ka Eestis ja kasvas hüppeliselt pärast meie oma „kaksiktorni” Tõnismäel. Arengule on kohase nime andnud briti ajakirjanik Edward Lucas, nimetades seda uueks külmaks sõjaks.

Külm sõda on teadagi ideoloogiate sõda. Vastasseis, mille eesmärk on tõestada oma moraalne üleolek. See on sõda inimeste mõistuse ja hinge pärast. Kaotajale tähendab see ühiskonna aluseks olnud ideoloogia naeruväärseks ja tagurlikuks muutumist, mille tagajärjel seni kehtinud võimusuhted minetavad legitiimsuse ja ühiskond organiseeritakse võitnud ideoloogia põhimõtetest lähtuvalt ringi.

Eelnevast lähtudes on Eesti otsene ja tähtsaim strateegiline eesmärk selles sõjas ühelt poolt säilitada maailma avalikkuse tunnustus ja toetus Eesti seisukohtadele, teiselt poolt tagada riigivõimu legitiimsus määrava osa Eesti elanike silmis.

Võitluse keskmes on kaks ajalookäsitlust: üks rõhutab Tartu rahu ja MRPd, teine võitu II maailmasõjas ja Eesti vabastamist fašismist. Viimane neist jätab mulje, et Eesti on Venemaale selle eest tänu võlgu ja Eesti venekeelne kogukond on vabastajate väärikas järelkasv. Sellise vaatenurgaga Eesti nõustuda ei saa, rõhutades vastukaaluks okupatsiooni ja stalinismi kuritegusid Eestis.

Esimene lahing toimus Pronkssõduri juures. Eesti vastas Venemaa rünnakutele sama mõõduga ja teisaldas Pronkssõduri. Selg läks sirgu, aga nagu Edvard Lucas märkis, kaotas Eesti sellega sammuga suure osa oma rahvusvahelisest usalduskrediidist.

Kriisile järgnenud arengud näitavad, et võitlev rahvuslus kogub jõudu. See on õhus ja avaldub selgemalt teatris, kunstis ja sõnavõttudes. „Kommunisti surm” näitas kui sügaval seljaajus on hirm tegelikult, vabariigi aastapäeva kontserdi agressiivne laulva revolutsiooni kujutamine süstis enesekehtestamisjulgest.

Ühest küljest on meeldiv tunda taas rahvuslikku ühtekuuluvustunnet. Aga mündil on ka teine külg. Kui väarikail foorumeil hakkavad kõlavama mõtted, et elame miiniväljal, kus meie vabadus on pidevalt ohus, mistõttu me ei saa enesele lubada pehmust ja minnalaskmist, siis tekib mulje rahvast, kes valmistub sõjaks.

Kõigele sellele vajutab oma raske jälje veel suur ristiga võidusammas. Võib-olla aitab see meile endale rõhutada oma üleolekut ja sisemist kindlust oma tõe eest seista, kuid uues külmas sõjas kujuneb sellest tõenäoliselt järjekordne lüüasaamine.

Kujutage ette üle maailma saadetavat uudist, mille pealkiri on „Eesti püstitas fašismi ülistava ausamba”, ja kus öeldakse, et „2004 aastal Euroopa Liidu survele Eestis maha võetud fašistliku sõduri ausamba (all vasakul) asemele püstitas Eesti 30 meetri kõrguse klaassamba (all paremal), mille tipus on hiiglaslik natsiordeni kujutis.” Võtab tummaks. Tõesti, selle vale parandamiseks ei kõla ka tuhat sõna nii veenvalt, et suudaks neutraliseerida pildi ilmselget ja silmaga nähtavat kujundikeelt.

Kuid kaalul ei ole üksnes maailma avalikkuse mõistuse ja südame võitmine. Loomulikult ei veena Venemaa propaganda ühtegi eestlast, kuid see võib veenda paljusid Eesti kodanikke, rääkimata teistest alalistest elanikest. Seda eriti olukorras, kus eestlased instinktiivselt elavad oma hirmud ja pinged välja kohalike venekeelsete peal ja pidev okupatsioonist rääkimine rõhutab nende moraalselt vastutust toimunus.

Samas on viimase 15 aastaga on pooled neist omandanud Eesti kodakondsuse, 75% alla 40-aastastest suudab eesti keeles suhelda ja enamik suutnud muutunud oludega kohaneda. Seega enamik on täitnud Eesti riigi poolt 15 aastat tagasi püstitatud eesmärgid. Nad on samavõrra Eesti kodanikud kui kõik teisedki, samas on nende sotsiaalne positsioon ja eneseteostusvõimalused madalamad kui eestlastel. Neil on moraalne õigus küsida, miks koheldakse neid endiselt kui muulasi, kellel ei ole õigust Eestit oma koduks pidada.

See on käimasolevas külmas sõjas Eesti jaoks üks tähtsamaid võtmeküsimusi. Kui Eesti praegune ühiskonnakorraldus peaks kaotama legitiimsuse suure osa oma kodanike silmis, siis sulab maailma avalikkuse toetus nagu lumi ja külm sõda on kaotatud. Oma tõe üha valjuhäälses kordamine siin ei aita, sest sellega on võimalik mobiliseerida vaid eestlasi ja nendestki mitte kõiki. Enam kui muud, vajab Eesti oma kodanikkonna, mitte üksnes etniliste eestlaste toetust.

See eeldab meie praegusele rahvuselisele iseloomulikust võitluslikkusest ja vastandumisest vabanemist ja Eesti ideoloogiliste aluste kohandamist nii, et see ei käsitleks Eesti riiki kui ainult eestlaste ettevõtmist. Kogu taktikaline keerukus seisneb selles, kuidas seda teha niimoodi, et see leiaks enamuse toetuse olukorras, kus külm sõjategevus on võtnud sisse juba esimesed tuurid ja igasugune arutelu sel teemal võidakse juba eos reeturluseks tembeldada.